

Landsstýrið og almennum avrættlingarnar

Oddagrein

OKKARA land liggur í politiskum, vinnuligum og búskaparligum andaleypi. Tað valdar fullkomin ruðuleiki og anarki. Eitt fundamentalistiskt moralkodex, valdsmissnýtsla og snæverskygni er komið istaðin fyri politiskt hegni, vit, tilvit og skil. Til tess at fjala út yvir tað fullkomna raðaloysi, ta politisku ómæd og ta lurandi paranoia, ið ræður úti í Tinganesi, eru fyrni ónum skermi settar í verk almenningar avrættlingar av almennum stovnsleiðarum, sum ikki eru innan nýggju -kvalifikationsnormarnar- hjá stýrinum í Tinganesi!

EIFRINDARLEYSU avrættlingarnar eru um at seta nýggi met! - Politiska útreksanin í prosentum, sett í mun til fólkatalið í Føroyum, er langt síðan farið upp um tær tilsvandi politisku avrættlingarnar í Russland undir Stalin!

Í Russlandi kom Rasputin ongantið í stjórn, men her í Føroyum hava vit fingið eitt heilt reiður av slagnum - í stjórn! Almenni - bæði ákerin og -bæðilin- - í Tinganesi hevur sannliggi sett síni óhugnaliga spor í okkara nýggja samfelag av trongsyni og heit.

Við muldverpum og revisorum, fær hann tann eina stovnsleiðaran fyrni og annan eftir borðbreiddan á einum fati. Av kneinum tekur hann seg upp á fetur og -i egen høje person- fer hann út og fremur sitt ótespiliga handverk. Stýrið í Tinganesi er um at verða komið á mál, tað ræður um almenningar avrættlingar. Uttan ávaring verður hitt avsalaða líkamði tveitt út fyrni dyr - og í kjalarvernum - ein slatur fyrni ein slatur, endurtikin við stuttum millumbili í móvisu royndum um at fáa fólk úr at seta kikanar fyrni hitt bilandi eygað, so at tey ikki skulu siggja veruliga standin, ið ræður - innandura - úti í Tinganesi, har okkara ovasta leiðsla og jurisdiktrí reelt ansvarligu, renna undan teirra ábyrgd - í desperata royndum um at káva útyvir, at landið alt er rent so rímarfart.

Tað var reiðarið sjálvt, sum setti figgarstjórán á Strandferðsluni, tað er sostatt reiðarið sjálvt, sum í dupluttum tydingni hevur ábyrgdina av bæði líkum og ólíkum á Strandfaraskipum Landsins. Reiðarið er Føroya Landsstýri. Reiðarin eitur Sámali Petur í Grund.

Tað er fávíska, tá Sámali Petur í Grund heldur, at reiðarin sleppur undan ábyrgd bert við at tveita skiparan fyrni borð. Hetta er bert eina aspektið. Hitt er, at tað var ein iteklig orsök og eitt iteklig og forsvarligt kriterið, ið lá til grund fyrni almennum avrættlingum, so kundi tað verið. Men tað er ikki sol! Og so langt frá tí. Tað er ikki alment greitt, hvarjara kvalifikatiónir her eftir dags skulu galda, skalt tú standa fyrni kreativar leiðslu, stýra í kreppulíðum, koma við nýggjum ætlanum og fáa tingini til at rigga við einum fullkomliga niðurslitnum kapitalapparat! o.s.f. - mest sannlíkt skulu hesar kvalifikatiónir tilagast sama -haga stadi-, sum teimum, ið eru galdandi fyrni tinganespolitikarar í generellum tydingni, har hin fremsta kvalifikatiónin tykst byggja á fundamentalistiska grund.

STOVNSLEIÐARAR, stjórar og embætismenn, sum hava lagt síni bestu ár í bæði útbygving og arbeiði, til tess at byggja upp tæknastur, til frama fyrni tað fólk, ið her byr, at kalla úr ongun, til tað mangan haga stadi, nógvir feroyskir tæknastovnar hava rokkið, hóast dyrkandi, erkymlandi og tapuligar politiskar dispositionir, verða í hesum døgum eindaleyst slaktaðir og tveittir út á getuna, til tess at káva út yvir politiskt máttloysi og tann beinharda veruleika, at landið alt liggur í fullkominum andaleypi.

VINNULIGA liggur alt - bæði floti og virki á landi, í sandasorti. Flotin er um at sækka undan teimum, ið enn tora at sigla við feroyskum skipum. Um falleraði blokkvirkin á landi er sligin garður av monnum, sum í fjelnaðum royna at sannføra landsins vanliga borgarar um, at teir eru ikki mafian! Búskaparliga hongur alt í einum elibita og neyvan fara at ganga nógvir dagar, til tað aftur verður fyrni neyðini hjá einhvørjum av okkara landsstýrismönnum aftur at velja sær út einhvønn stovnsleiðara, stjóra ella onkran hinni embætismann, ið kann tveitast út á geilar til undirhald fyrni tey fólk í hesum landi, sum ikki hava evnað at fáa sær vágafusan kapital burtur úr einum vinnuligi, sum hevur fingið milliardir í stundningi og sum kortini varð koyrt av knórnum til tess at útloysa enn fleiri alennar milliardir krónur.

MEDAN henda -Avrættan av bakara fyrni smið processin- koyrir til óbetaligan skaða fyrni okkum ell, so skal bert verða mint á, at tað vóru ikki okkara stovnsleiðarar, almennu stjórar og okkara embætismenn, ið koyrdu hetta samfelagið so fullkomliga um koll! Tað vóru harafturimót -hegt kvalificeraðir- vinnulivsmenn - ikki ólíkir hesum, sum í hesum døgum ráða fyrni borgum í Munkastovu úti í Tinganesi!

EIN teirra hevur til verjuskip keypt ein útrageraðan upptæðan plimsollara. Ein maður: Ein skeiv tveifyrð millióniloga í eitt - 1 - skeivt skip! Ein upphædd, ikki ólík tann upphædd, S.P. í Grund sigur alla Strandferðsluna, við ellum hennara mongu skipum, hava kostað ov nógv!

AHUGAVERT verður at vita, hvussu nógv av hesum stendist av virkseimi, sum S. P. í Grund sum politiskur reiðari hevur givið boð um!

Sosialurin

»Kommunuskuldin«

Kommunal útjavning av skattainntøkum

Viðmerking

Birgir Mohr
skrivar

Hugtakið »Kommunuskuldin« er uppkomið eftir búskaparliga kreppuárið 1993. Ikki tí, í okkara kommunum byrjaðu teir hangnu tankarnir fyrni útviklinginum í Føroyum umleið 1990, og eftir tað versnaði heilt skjótt.

Men eftir 1993, tá búskaparskræðlið kom, og tá fiskiðnaðurin á landi varð meira ella minni monopolsieraður í Føroya Fiskavirkning, tá minkaðu skattainntøkurnar í flestu kommunum, orsakað av arbeiðsloysi, orsakað av húsagangi, fólkaflyting o.s.f., og í summun kommunum minkaðu inntøkurnar katastrofalt nógv, so eingin móguleiki bleiv at gjalda skuldina. Henda skuld var í flestu førum komin av í-løgum, sum t.d. havnarbygging.

Tá fyrteikurnar fara á húsagang, tá fiskavirkini stingja, tá fólkatalið minkar, skattskyldugu inntøkurnar minka nógv, meðan skuldin stendur í stað, ella enn verri, veksur ár undan ári, so skal ikki stórt hugflog til at ímynda sær, hvussu búskapurin strandar, hóast høgt ella hægst loyvda skattaprosent, og útslitið, vit standa við í dag, er ein samfelagstrupulleiki, sum verður nevndur »Kommunuskuldin«.

Landspolitikarar okkara sœu trupulleikan, og við lóg varð tá settur á stovn ein kommunalur grunnur at standa ímóti hesum, samstundis sum kommunuskattaprosentini vóru sett til millum 16 og 23%.

Hesin grunnur og samráðingarnar um umfegjan av kommunuskuldini, hava viðfært eina fyrbilsloyn fyrni 5 ár frá 1995/96 at rokna. Hesin skái hjálpir nókrum kommunum, men ikki øllum. Higartil hava 4 kommunur verið noyddar at fáa hjálp til rentur úr Kommunala figgingargrunninum við tí útsliti, at kreditorarnir fáa renturnar goldnar, men skuldin hjá kommununi veksur. Annars verður mett, at tá hetta 5 ára-tíðarskeiðið er av, so verða uml. 20 kommunur so illa fyrni framvegis, at tær ikki klára sínar skyldur. So tað er als eingin orsök til at sita hendur í favn og biða eftir undirganginum.

Nú er tað so, at nakrar kommunur ella nakrir kommunupolitikarar royna at koma víðari. Støðan er lítið broytt í Føroyum til meiri arbeiði. Enn verður fiskiðnaðurin á landi monopolsieraður, hvat flakavinnuni viðvikur, og nœkur pláss eru blivin við sviðsøð. Samstundis bendir allar útviklingur - og allar landspolitikur tann vegin, at móðkið í Føroyum verður stóri, hevur fleiri fólk, hevur flestu arbeiðsplássini og nógv ta størstu miðalinntøkuna per skattgjaldara ella per fólk.

So tað er til fánytis at vænta, at útviklingurin, sum nú er í samfegjan okkara, av sær sjálvum skal loysa samfelagstrupulleikan: Kommunuskuldina. Hartil kemur, at einhvør reformur á kommunala økinum - 10 ella 50 kommunur - má byggja á, at allar borgarar í Føroyum fáa sum tæstatur, og tað letur seg bert gera, um trupulleikin við kommunuskuldini er loystur áðrenn. Hetta ásannar »Kommununevndin« hjá landsstýrismanninum í kommunumálum eisini í bóklinginum »Verktælan« frá september 1996.

Tá nú kommunali láni-grunnurin er ætlaður til at loysa henda trupulleika, so er best at nýta hann til endamálið. Allar kommunur gjalda tað eina av skattaprosentum í nevnda grunn.

Avtalað er við kreditorarnar, at gjaldast skulu 100 mill. kr. at standa ímóti við. Rættast hevði verið at nýtt hesar 100 mill. kr. at sanera skuld hjá mest illa staddu kommununum. Fyri tað fyrsta eiga tær kommunur, sum nú ella framyvir fáa beinleiðis úr grunninum, at fáa ehá skuldina strikaða, harvið minkaði skuld teirra. Harnæst eigur fæði í grunninum - tær 100 milliónir - at verða latið til skuldarsanering eftir ávisum lykli til tær uml. 20 illa staddu - ella ringast staddu kommunurnar. Um hetta ikki er nógv mikið - saman við øðrum tiltøkum, sum eru í gongd, so kunnu politikarar okkara leingja inngjaldið í áðurnevnda grunn út yvir tær 100 mill. kr., so leiðis at ta kemur at verða goldið tann upphædd, sum neyðug er, yvir 5-8 ár, ella má landskassin halda fyrni, sum supliment við t.d. einum rentufriðum láni. Tey tiltøk, sum longu eru í gongd, umfram nevnda grunn, eru sparringar á nærum øllum økjum og inn á bein, sjálvkravdar og kravdar av kommunala eftirlitinum í Tinganesi. Harumframt eru gjøgnaðar avtalur við peningastovnar.

Men tað er óforsvarligt einki at gera við málið. Tað eru fólk, menniskju, sum liða undir hesum viðurskiftum, ikki bara kaldir kommunukassar. Og tað er sera hugstoytt at hoyra framstandandi fólk í hesum litla landi alment siga frá, at tey eru líkaglat við Suðuroynni, Sandoynni og øðrum oyggjum við, sum nú kunnu sigla sín egna sjógv. Hetta verður sagt, samstundis sum øll vita, at júst hesi somu fløra upp á »bekostning« av m.ø. Sandoynni og Suðuroynni!

Men eg vóni, at tað er so mikið av taði enn í javnaðarflokkinum, at hann sær trupulleikarnar og vil vera við at loysa hesar, hóast man ívast viðhvørt.

Rættast hevði helst verið, at málið varð loyst við lóg av okkara løgtingi og landsstýri. Eg havi tverri ringar royndir og lítið álit á frivilligum kommunuloysn.

um, har Tórshavnar kommunu og hennara býráð skal sœla fyrstu violin. Henda kommunan, sum hevur umleið 33% av íbúgvunum, men útið 50% av figgarorkuni. Haðani er helst lítil vælveld at vænta, uttan við lóg, óansæð hvørt vinnur kommunuvalið har.

Tá kommunuskuldin er loyst sum samfelagstrupulleiki, so eiga vit at varðveita kommunala grunnin sum kommunalan útjavningargrunn. Verða Føroyar eitt valdømi, og tað er vandi fyrni, so verður meirilutin av lóggevarunum úr Suðurstreymi. Og tá skulu vit øll siggja landspolitikk, enn lokalan havnarpolitikk, enn meira enn í dag, og tá verða ongar bygdar av tydingni eftir, tí ikki verður liviligt uttan fyrni Havnina. Og sjálvt um tað ikki verður so gálið, so er tað longu í dag hardliga tiltongt við kommunalari útlikning.

Kommunupolitikarar hava leingi tosað um decentralisering av almennum stovnum, men hetta er ikki eydnas. Tí er tað óheppið at spjæða umstingina í okkara oyggjalandi. Tórshavn er okkara hævudsstaður, og so skal vera, men Tórshavn skal ikki háva alla okkara figgarorku. Vit fáa ikki decentraliserað, men vit kunnu og eiga at útjavna við krónur, ongantið ov skjótt. Annars verður tað ein enn stóri vanlukka fyrni okkara litla land, enn tað longu er. Vit skulu gera kommunala kreppugrunnin til ein kommunalan skattaútlíkingargrunn, soleiðis at Tórshavn fær sín part av landsinntøkunum, og hini økini í landinum fáa sín part. Hetta er sosialdemokratiskur politikkur aðrar stadi, og eigur eisini at vera tað her hjá okkum, og borgarligir flokkar góðtaka eisini kommunala útjavning sum skilagóðan politikk.

Eitt samfelag uttan solidarisk politikk er einki gott samfelag.

Birgir Mohr

Um lesarabrev o.l.

Lesarabrev og líkandi tilfar, ið verður sent okkum, skal hava avsendara, t.v.s. navn, adressu og telefonnr. Blaðstjórin skal vita, hvør skrivað hevur eisini um brev ynskjast dulnevnd í blaðið. Vit kunnu annars ikki geva tykkum, ið skriva, vissu fyrni, at lesarabrev viðmerkingar o.l. koma í blaðið sama dag, sum tað er móttikið. Tað veldist um tæka setiorku og pláss.

Blaðstjórin